

Лозівської с/р (62,3%). Відповідно частка пасовищ коливається від 0,4% (Острівська с/р, Чернелево-Руська с/р) до 6,4% у Великобірківській с/р. В середньому по району цей показник становить 4,3%. Сіножаті в Тернопільському районі займають 4,3%. Найбільший процентний вміст цих угідь у Великобірківській с/р – 19,0%, найменший у господарстві «Зоря» – 0,2%. Що стосується багаторічних насаджень, то частка їх структурі земельних ресурсів району мізерна і становить 0,3%.

Слід також зазначити, що на протязі останнього десятиліття, переважно в наслідок економічної кризи, антропогенний тиск на земельні ресурси дещо зменшився. Підтвердженням цього є те, що площа ріллі в цілому по Тернопільській області зменшилась з 859,5 тис. га до 848,6 тис. га. Відповідно зросла площа багаторічних насаджень, пасовищ і, зокрема, лісів та інших лісовкритих площ з 198,3 до 200,4 тис. га [2].

Отже, простежується чітка тенденція до зменшення площі ріллі, що пояснюється не тільки переведенням орних земель до інших категорій сільськогосподарських угідь та зменшення обсягів рекультиваци порушених і відпрацьованих земель, але й відведення ріллі під нецільове використання без належного наукового обґрунтування.

Основними впливами землеробства на геосистеми є: розораність земель, їх меліорованість, інтенсивність механізації землеробства та кількість отрутохімікатів, що вноситься на поля. Узагальнена характеристика аграрного навантаження представлена на рис.1.

Аналіз аграрного навантаження території свідчить про те, що на сучасному етапі природокористування підтримати екологічний баланс регіону практично неможливо. Сформоване під тягарем екстенсивної аграрної економіки трансформаційне землекористування, спрямоване на одержання максимального прибутку при мінімальних відтворювальних витратах, потребує подальшої глибокої науково обґрунтованої реконструкції, перебудови на екологічних принципах.

Виходячи з вище сказаного, можна намітити наступні шляхи оптимізації землекористування та збереження земельних ресурсів регіону:

- збереження ґрунтів та їх корисних властивостей, максимальне запобігання втрат продуктивних земель, в тому числі обмеження відведення продуктивних земель для несільськогосподарських цілей;
- своєчасне попередження і усунення деградації, забруднення, засмічення земель відходами виробництва і споживання, порушення та знищення ґрунтів, їх рослинного покриву;
- недопущення промислової, сільськогосподарської і іншої діяльності, що погіршує природне екологічне функціонування та родючість ґрунтів;
- своєчасне запобігання і усунення негативного впливу деградованих, забруднених і порушених земель на здоров'я і добробут населення, навколишнє середовище, природні ресурси, економічний і соціальний розвиток;
- пріоритет інтересів охорони земель над економічними інтересами за умови збереження розумного співвідношення загальнонаціональних і приватних інтересів громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реймерс Н.Ф. Природопользование. Словарь-справочник. – М.: Мысль, 1990. – 639с.
2. Міністерство охорони навколишнього природного середовища. Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Тернопільській області. Стан навколишнього природного середовища Тернопільської області у 2014 році
3. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. – К.: Лікей, 1995. – 233с.

Щудлюк Р.

Науковий керівник – доц. Питуляк М.В.

ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСІВ БРОДІВСЬКОГО РАЙОНУ

Проблема збереження і примноження лісового покриву є актуальною для України і її окремих регіонів, в тому числі і для Бродівського району. Метою дослідження є аналіз чинників, які визначають лісорослинні умови території, а також функціональних типів лісів, їх вікової структури та породного складу.

Бродівський район знаходиться в басейнах річки Стиру та Ікви, на схід від Буго-Стирської рівнини. Середня висота Бродівської рівнини становить 240 м над рівнем моря. Характерною особливістю рельєфу є велика кількість піщаних горбів, дюн, більшість яких закріплена лісами. Південна частина району знаходиться в межах останцевого масиву Подільської височини – Вороняків. Бродівський район лежить у межах Західно-Українського краю широколистяно-лісової зони [4].

Клімат сприятливий для вирощування сосни звичайної, дуба звичайного, бука лісового, граба звичайного, вільхи чорної, берези повислої.

Найрозповсюдженішими з ґрунтів є дерново-слабозолісті. Вони займають плоскі понижені міжріччя. Крім цих ґрунтів у районі зустрічаються дерново-слабо-підзолісті і перегнійно-карбонатні, також сірі лісові.

У долинах річок розповсюджені дернові лугові, черноземно-лугові, лугово-болотні ґрунти. Торфоболотні ґрунти залягають в південній частині району в долині річки Стир і використовуються переважно під сінокоси і випаси [4].

Такі природні умови сприяють зростанню лісової рослинності.

У структурі природної рослинності Полісся переважає лісова рослинність, серед якої понад 50% становлять соснові ліси, з них соснових 25% і дубово-соснових 40%. Інші типи лісу покривають решту території. Дубово-грабово-соснові, дубові і грабово-дубові ліси займають до 20% лісопокритої площі. Березові, вільхові та інші типи лісів становлять близько 15%. Участь дубових лісів зменшується із західних районів до східних від 11 до 7% [2].

Ліси і лісовкриті території на Бродівщині займають площу 40004,8 гектарів, що становить понад 34,2% загальної площі району.

У межах Бродівського району поширені такі функціональні типи лісів: ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення; ліси природоохоронного призначення з особливим режимом користування на рівнині; ліси природоохоронного призначення з обмеженим режимом користування на рівнині; рекреаційно-оздоровчі ліси; захисні ліси; експлуатаційні ліси (Рис. 1) [3].

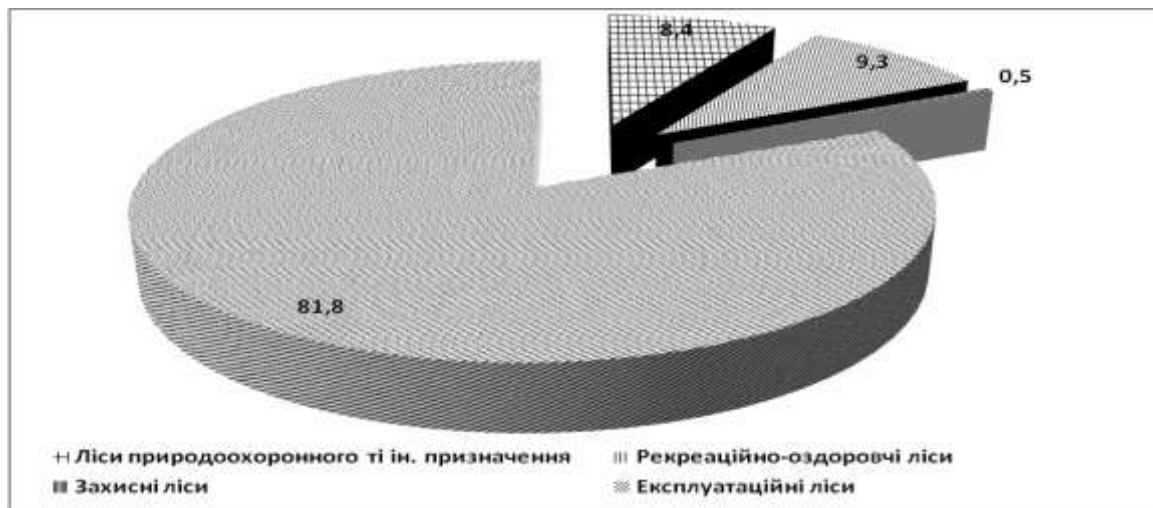

Рис. 1. Функціональна структура лісів Бродівського району

Панівними в лісах Бродівського району є хвойні породи, які займають площу 13593,5 (58%) від усіх лісових насаджень. Деяко меншу площу займають твердолистяні – 6340,9 (27,5%). Найменша площа вкрита м'яколистяними породами – 3120,1 (13,5%). У структурі хвойних порід домінує сосна звичайна (95,9%), незначною є частка модрина європейської (3,28%), та ялини європейської (0,67%). На інші хвойні (сосна Банка, сосна Веймутова, ялиця біла) припадає лише 0,08%. Серед твердолистяних порід домінує дуб звичайний (36,7%) та бук лісовий (31,1%) і дуб червоний (18,4%). Найбільшу площу серед м'яколистяних порід займає вільха чорна – 2266,8 га (97,5%).

Таким чином основною лісоутворюючою породою є сосна звичайна (56,6%). Друге місце

займає дуб звичайний (11,4%). Інші види є другорядними лісоутворюючими породами – дуб червоний, (5,69%), бук лісовий (11,4%), вільха чорна (9,83%). Одним із важливих показників лісового фонду є породний склад лісів. Від останнього залежить продуктивність лісів, їх якість, товарна структура деревини та видове різноманіття продукції побічного користування.

Важливим показником оцінки лісового складу зокрема його деревного потенціалу є вікова структура лісових насаджень.

У лісовому фонді району переважають середньовікові насадження – 44,8% при значній кількості молодняків (20,5%) і пристигаючих (20,8%). Незначною є частка стиглих і перстійних насаджень – 13,9%, що викликає деяку тривогу, так як на експлуатаційні ліси припадає 81,8%. Тому можна вважати, що вікова структура є дещо розбалансована (Рис. 2).

Середньовікові насадження домінують в усіх групах порід, зокрема хвойних – 39,8%, твердолистяних – 43,6%, м'яколистяних – 69,2%. Найменша частка стиглих і перстійних порід у групі твердолистяних – 15,7% і м'яколистяних – 8,1%.

Рис. 2. Вікова структура лісів Бродівського району

З точки зору рекреаційного лісовикористання найбільш важливими характеристиками є лісистість, породний склад, бонітет, різноманітність ландшафтів, рослинного покриву, його ярусність, фітонцидність, естетичність пейзажів, частота їх змінюваності, заболоченість територій, рельєф, наявність грибних і ягідних місць, водойм, транспортна та пішохідна доступність, наявність елементів рекреаційного благоустрою, медико-географічні особливості району.

До рекреаційно-оздоровчих лісів Бродівщини відносяться ліси в межах НПП «Північне Поділля» (зона регульованої рекреації), лісопаркова частина лісів зелених зон.

Для досягнення оптимального співвідношення ландшафтів в межах рекреаційно-оздоровчих лісів необхідне проведення рубок формування. Виходячи з природних особливостей місцевості і цільового призначення лісів проведено функціональне зонування території.

Для підвищення естетичної оцінки рекреаційних лісів необхідне насадження декоративних культур.

Підвищення рекреаційних властивостей лісів головне завдання в лісах національного природного парку (зона регульованої рекреації), лісопаркової частини лісів зеленої зони. З цією метою проектується рубки формування ландшафтів, санітарні рубки, лісовідновні, декоративні насадження.

Використання лісових ресурсів і всі види господарських заходів у лісах Бродівського району запроектовані у відповідності з чинними в лісовому господарстві нормативними документами і не мають негативного впливу на навколишнє природне середовище. Вони забезпечать раціональне використання лісових ресурсів, підвищення продуктивності і якісний склад лісів, посилення їхніх захисних функцій.

У 2014 р. в лісах району в цілому було заготовлено 89,99 тис.м³ ліквідної деревини, в т.ч.

ділової – 58,88 тис.м³. Із загального обсягу заготовленої ліквідної і ділової деревини хвойні породи складають відповідно 79,45 тис.м³ (48,33 тис.м³), твердолистяні породи – 11,92 тис.м³ (7,75 тис.м³), м'яколистяні породи – 5,62 тис.м³ (2,80 тис.м³) [3].

Основні сортименти, які заготовлюються в лісах району: пиловник хвойних порід – 68%, будівельний ліс – 12,0%, дрова паливні – 20,0%. Найбільшим попитом в споживачів користується пиловник хвойних порід

Лісове господарство в економіці району займає досить значне місце. Основні напрямки розвитку лісового господарства – це раціональне використання лісових ресурсів із збереженням і підвищенням всіх корисних функцій лісових насаджень.

Система ведення лісового господарства приведена у відповідність до міжнародних вимог щодо управління лісами та лісокористуванням на засадах сталого розвитку.

У Бродівському району розташовані 15 заповідних об'єктів на загальній площі 289 гектарів, із них два об'єкти загальнодержавного значення Природоохоронні території місцевого значення: «Підкамінь», комплексна геолого-ботанічна пам'ятка «Триніг», що у Підкамінському лісництві, ботанічна пам'ятка природи «Конвалія» розташована на території Бродівського лісництва, заповідне урочище «Піски» розташоване на території Лешнівського лісництва, заповідне урочище «Заболотцівське» знаходиться на території Заболотцівського лісництва, урочище «Синичівське» на території цього ж лісництва, заповідне урочище «Лагодівське». Всі ці пам'ятки природи скромно іменуються заказниками місцевого значення.

Отже, сучасний стан лісів та лісового господарства Бродівського району свідчить про необхідність розроблення нових основ екологічного лісокористування, які б враховували необхідність різнопланового і цільового використання лісів, підвищення їх стійкості та посилення еколого-захисних функцій, а також активного впровадження міжнародних принципів сталого управління лісами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атлас Львівської області [Електронний ресурс] / Пізнавальний сайт «Географія» – Режим доступу: http://geoknigi.com/view_map.php?id=28.
2. Григора І.М. Рослинність України (еколого-центричний, флористичний та географічний нарис) / І.М. Григора, В.А. Соломаха. – Київ: Фітосоціоцентр, 2005. – 452 с.
3. Львівське управління лісового та мисливського господарства. Ліси Львівщини. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://www.lvivlis.com.ua/>
4. Природа Львівської області / За ред. К.І. Геренчука. - Львів: Вища шк. Вид-во при Львів. ун-ті, 1972. - 151 с.

Базан З.О.

Науковий керівник – доц. Барна І.М.

ДО ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ В ЛАНІВЕЦЬКОМУ РАЙОНІ

Формування ринкових основ господарювання, створення самостійного цілісного народногосподарського комплексу, на жаль, не привели до позитивних зрушень у сфері природокористування та охорони навколишнього природного середовища. В сучасних умовах ми маємо неефективний, застарілий еколого-економічний виробничий потенціал, недостатню правову базу щодо охорони природи, недосконалу систему управління, економічні стимули раціоналізації природокористування, що недостатньо функціонують.

Саме тому значну увагу як теоретиків, так і практиків привертають аспекти загострення екологічної ситуації, зокрема, погіршення якості життя у результаті забруднення навколишнього природного середовища та наслідки антропогенних катастроф. Основними антропогенними джерелами розширення екологічної кризи в Україні є великі промислові комплекси – споживачі сировини, енергії, повітря, води, ґрунтів і, разом з тим, значні забруднювачі навколишнього природного середовища практично всіма видами (механічними, хімічними, фізичними, біохімічними) шкідливих речовин. Сконцентровані вони біля родовищ корисних копалин, великих міст і водних об'єктів, як-от, Донбас, Центральне Придніпров'я, Кривий Ріг, Прикарпаття, Керч, Маріуполь, більша частина обласних центрів. Одними із галузей, які згубно впливають на всі компоненти навколишнього природного середовища (атмосферу, земельні і водні ресурси, надра), є металургійна, машинобудівна, хімічна,